

Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları İle Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

Salih Zeki Genç¹,

Temel Kalafat²

Özet

Araştırmanın temel amacı, öğretmen adaylarının demokratik tutumları ile problem çözme becerilerinin farklı değişkenler açısından değerlendirilmesidir. Araştırmada, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesinin İlköğretim Bölümü (Sınıf Öğretmenliği ABD ve Fen Bilgisi Öğretmenliği ABD) Yabancı Diller Bölümü (İngilizce ABD) ve Türkçe Öğretmenliği bölümlerinde öğrenim gören 360 öğretmen adayı örneklem grubuna alınmıştır.

Veri toplamak için Gözütok (1995) tarafından geliştirilen “Demokratik Tutum Ölçeği” ve Heppner ve Peterson (1982) tarafından geliştirilen ve Şahin, Şahin ve Heppner (1993; Akt: Savaşır ve Şahin, 1997) tarafından Türkçe’ye uyarlanan “Problem Çözme Envanteri” kullanılmıştır. Ölçek yoluyla elde edilen veriler, t test ve Anova kullanılarak analiz edilmiş ve tablolastırılarak yorumlanmıştır. Sonuçta, öğretmen adaylarının cinsiyetlerine, öğrenim şekillerine göre demokratik tutumları ile ilgili görüşleri arasında farklılık olduğu, öğrenim gördükleri sınıflara, anabilim dallarına, annelerinin ve babalarının öğrenim durumlarına göre farklılık olmadığı bulunmuştur. Diğer taraftan, problem çözme becerileriyle ilgili olarak da, öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri sınıflara, anabilim dallarına ve babalarının öğrenim durumlarına göre görüşleri arasında farklılığın olduğu; cinsiyet, öğrenim şekilleri ve annelerinin öğrenim durumlarına göre farklılığın olmadığı ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen Adayı, Demokratik Tutum, Problem Çözme Becerileri

The Research On Evaluation Of Prospective Teachers’ Democratic Attitudes And Problem Solving Skills According As Different Variables

Abstract

The aim of this study is evaluation of prospective teachers’ democratic attitudes and problem solving skills in frames of different variables. In this study, 360 students who study Primary School Education (Division of Primary School Education and Science Education), Foreign Language Department (Division of English Language Education) and Turkish Language Education (Division of Turkish Language Education) were taken as a sample from Çanakkale Onsekiz Mart University.

Research data was collected through questionnaires developed by Heppner and Peterson (1982) that adapted to Turkish by Sahin, Sahin and Heppner (1993) and Gözütok (1995). Collected data was analyzed using t test and Anova and then study results were examined via charts. The study results reveal that there are differences among prospective teachers’ views about self democratic attitudes depending on sex, teaching types but there is no difference between prospective teachers’ views about self democratic attitudes depending on grade level, their teaching divisions, parents academic background. On the other hand, there are differences among prospective teachers’ views about self problem solving skills depending on their teaching divisions, grade level, their fathers’ academic background but there is no difference among prospective teachers’ views about self problem solving skills depending on sex, teaching types and their mothers’ academic background.

Key Words: *Prospective Teachers, Democratic Attitude, Problem Solving Skills*

¹ Yrd. Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, e-posta: szgenc@yahoo.com

² Arş. Gör., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, e-posta: kalafattemel@comu.edu.tr

Giriş

Tarım toplumunun bireyi, önceden belirli insanlarla belirli konularda iletişim kurarak hayatını devam ettirirken günümüzün bilgi toplumunda bu imkânsızdır. Çağımızın insanı artık, büyük şehirlerde, kalabalıklar içinde yaşamaktadır. Bu yapıdaki toplumlarda hayat daha hızlı yaşanmakta, gün içinde daha fazla problemle karşı karşıya kalınmaktadır. Aynı zamanda kişilerarası dayanışma bilgi toplumlarında azaldığı için bu problemlere yalnızlık duygusu da eşlik etmektedir. Birey bazen bu problemlerin üstesinden gelmekte zorlanmakta ve yoğun bir stres yaşantısı içine girmektedir. Bireyin günümüzde bu karşılaştığı problemlerle doğru başa çıkabilmesi için toplumun ve bireyin demokratik davranış çerçevesi içinde uygun problem çözme becerileri geliştirmesi gerekir.

Demokrasinin temel bileşenlerinden olan, farklılıkları hoşgörülle karşılamada, biri tolerans, diğeri de kabullenme olmak üzere iki önemli özellik kendini göstermektedir. Demokratik toplumlarda yaşayan bireylerin temel özelliklerinden biri açık görüşlü olmalarıdır. Açık görüşlülük, tolerans ve kabullenme, çeşitli konulardaki problemlerin çözümlenmesi için uzlaşma sağlanması amacıyla karşılıklı iletişimin sağlanmasını mümkün hale getirecektir. Barış, şiddete dayanmayan sorun çözme yöntemleri ve karar verme sürecine katılım, demokratik toplumların gelişmişlik göstergesidir (Citizenship Education for Democracy in the 21st Century 1998, 1–14, akt. Kıncal 2004; 78). Yine Marri (2005), demokrasinin kazanılması için bazı kritik becerilerin gerektiğini belirtmektedir. Okulda bireye bu becerilerin kazandırılması gerekmektedir. Bu eğitim içinde, eleştirel düşünme, bireysel sosyal hareket ve grup ile sosyal hareket, sosyal problem çözme becerisi verilmesi gereken eğitimlerdir.

Yukarıdaki açıklamalar, doğru problem çözme becerilerinin niçin gerekli olduğunu net bir şekilde ifade etmektedir. Bu açıklamalardan sonra problem çözmenin tanımın yapılması yerinde olacaktır; “Problem, temelde, bireyin bir hedefe ulaşmada engellenme ile karşılaştığı çatışma durumudur. Bu engellenme hedefe ulaşmayı güçleştirebilir. Böyle bir durumda problem çözme, engeli aşmanın en iyi yönünü bulmaktır. Yani, problem kavramına bağlı olarak “ne yapılacağıının bilinmediği durumlarda yapılacak olanı bilmektir” şeklinde açıklanabilir (Kılıç ve Koç 2003; 2). Karşılaşılan bu problemlerin çözümünde ünlü düşünürlerin izlediği dört ortak nokta vardır. Bunlar; 1. Hazırlık aşaması, 2. Kuluçka aşaması, 3. Kavrayış ya da aydınlanma aşaması, 4. Değerlendirme ve düzeltme aşaması, olarak açıklanmaktadır. Bu tanımlamaya göre ilk önce problemin ne olduğu ortaya konulur ve problemle ilgili bilgiler toplanır (Hazırlık). İkinci aşamada ilerleyen zamanlarda daha iyi bir çözüm bulunacağı düşünülerek bir süre çözüm aranmaz (Kuluçka). Daha sonraki aşamada ise ani ve tümüyle yeni bir fikir ortaya konur (Kavrayış ya da aydınlanma). Bu tanıma göre, problem çözme sürecinin son aşamasında ise bulunan çözümün işleyip işlemediği kontrol edilir (Değerlendirme). Eğer çözüm işe yaramıyorsa, süreç tekrar başa alınır ya da çözümde gerekli değişiklikler yapılır (Morgan 1980; 150). Problem çözme uzun yıllardan beri üzerinde durulan bir konudur. Problem çözme ile ilgili yapılan en önemli çalışma D’Zurilla ve Goldfried (1971) tarafından yapılmıştır. Onlara göre, problem çözme, beş aşamalı bilişsel-

duyuşsal ve davranışsal bir süreçtir. Bu sürecin ilk adımında problemin tanımlanması yer alır. İkinci adım ise, alternatif çözümler üretilmesini içerir. Üçüncü adımda bu problemlerin değerlendirilmesi, dördüncü adım karar verme sürecini içerir. Son basamak ise verilen kararın uygulamaya konulmasını içerir.

Bu tanımlama problem çözmenin sistematik bir işlem olduğunu göstermektedir. Yapılan çalışmalar da kendilerini, problem çözmeye sistematik olarak ve kararlı davranan bireyler olarak gören kişilerin, kendilerini doğru problem çözme stratejilerine sahip olarak gördüklerini belirtmiştir (Altun 2003; 582). Morera ve ark. (2006), da yaptıkları çalışmada, sosyal problem çözmeye gücüne sahip bireylerin farklı karar alma stilleri kullandıklarını ortaya koyarak bunu desteklemektedirler. Bu beceriye sahip olmayan bireyler problemlere yanlış ve hastalıklı bir yaklaşım tarzı belirleyebilirler. Nitekim Jaffee ve Zurilla (2003), yaptıkları çalışmalarında, ergenlerin sergiledikleri üç yanlış problem çözme yaklaşımının, işledikleri suçlarla ilişkili olduğunu bulmuştur. Problem çözme becerisi, stres azaltıcı ve uyumu kolaylaştırıcı bir etki olarak araştırmalarda vurgulanmıştır (Baker, 2003; 584, Ray, 1965; 233, Dubow and Tisak, 1989; 720, Kant et.al, 1997; 91). Bunun yanı sıra, şizofrenide, öfke krizlerinde, karar alma stillerinde ve obezite gibi rahatsızlıklar ile problem çözmenin etkisini inceleyen araştırmalarda bulunmaktadır (Sukhodolsky ve ark.; 2005, Epstein ve ark.; 2000, Zanello ve ark.; 2006, Güçray, 2003).

Problem çözme becerisi bireylere verilecek doğru eğitimlerle kişilere kazandırılabilir. Bu eğitim ilk önce ailede başlamalıdır. Anne babalar çocuklarına problemleri çözme biçimleriyle örnek olmalıdırlar. Anne babaların problem çözümünde takındığı tutumlar çocukların da problem çözme becerilerini etkilemektedir (Forgatch, 1989; 122, Tallman, 1970; 101). Problemleri çözüm biçimleri demokratik çerçevede, karşılıklı saygı içinde olmalıdır. Demokratik ana baba tutumu, çocukların özellikle psikososyal temelli problem çözme becerisini etkilemektedir. Demokratik davranma düzeyi arttıkça çocukların psikososyal temelli problem çözme puan ortalaması da yükselmektedir (Arı ve Seçer 2003; 451).

Çocukların problem çözme becerilerinin doğru bir şekilde gelişmesini sağlayacak aileden sonra gelen en önemli yapı okuldur. Okullarda bu becerilerin doğru şekilde verilmesi öğretmenlerin demokrasi anlayışı ve problem çözme becerilerinin gelişmiş olmasını gerektirir. Altunçekiç, Yaman ve Koray (2005), öğretmen adaylarının problem çözme becerilerinin üst sınıflara geçtikçe arttığını belirtmesine rağmen bu artışı anlamlı düzeyde bulmamışlardır. Bu sonuç, öğretmen adaylarının problemler karşısında benzer tavır aldıklarını göstermektedir. Fakat probleme karşı aldıkları bu tavrın doğruluğu veya yanlışlığıyla ilgili bilgi vermemişlerdir. Okullarda çocuklara bu eğitim verilirken, bu eğitiminde demokratik kurallar içinde verilmesi gerekir. Özkök (2005), ilköğretim öğrencilerine uyguladığı disiplinler arası yaklaşıma dayalı yaratıcı problem çözme öğretim programı sonucunda, öğrencilerin gözlenen yaratıcı problem çözmenin ilgili becerilerindeki ortalamaların yüksek olmasının, öğrencilerin söz konusu becerileri uygulanan öğretim programına bağlı olarak kazanabileceğinin bir kanıtı olabileceğini belirtmişlerdir. Henton ve ark. da(1979) yaptıkları çalışmada, problem

çözme yöntemlerinin okulda günlük hayatın bir parçası haline getirildiğinde kolayca öğrenileceğini belirtmişlerdir.

Bu araştırmanın temel amacı, öğretmen adaylarının demokratik tutumları ile problem çözme becerilerinin farklı değişkenler açısından değerlendirilmesidir. Bu temel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Öğretmen adaylarının demokratik tutumları ile problem çözme becerileri cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
2. Öğretmen adaylarının demokratik tutumları ile problem çözme becerileri öğrenim gördükleri sınıflara göre farklılaşmakta mıdır?
3. Öğretmen adaylarının demokratik tutumları ile problem çözme becerileri öğrenim şekillerine göre farklılaşmakta mıdır?
4. Öğretmen adaylarının demokratik tutumları ile problem çözme becerileri annelerinin öğrenim durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
5. Öğretmen adaylarının demokratik tutumları ile problem çözme becerileri babalarının öğrenim durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Örneklem

Araştırmanın evrenini Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmaktadır.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesinin İlköğretim Bölümü (Sınıf Öğretmenliği ABD ve Fen Bilgisi Öğretmenliği ABD) Yabancı Diller bölümü (İngilizce ABD) ve Türkçe Öğretmenliği bölümlerinde öğrenim gören 400 öğretmen adayına ölçekler uygulanmıştır. Ölçekleri yanlış ya da eksik cevaplayanların çıkarılmasıyla 360 öğretmen adayı örnekleme alınmıştır.

Tablo 1: Öğretmen Adaylarının Cinsiyet, Öğrenim Gördükleri Sınıf, Öğrenim Şekilleri, Annelerinin ve Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımları.

Öğretmen adaylarının Genel Özellikleri		f	%
Cinsiyet	Erkek	124	34.4
	Kadın	236	65.6
	Toplam	360	100.0
Öğrenim gördükleri sınıf	3. sınıf	177	49.2
	4. sınıf	183	50.8
	Toplam	360	100.0
Öğrenim şekilleri	Normal öğretim	190	52.8
	İkinci Öğretim	170	47.2
	Toplam	360	100.0
Annelerinin öğrenim durumları	Okur-yazar değil	23	6.4
	İlkokul mezunu	185	51.4

Tablo 1(Devamı): Öğretmen Adaylarının Cinsiyet, Öğrenim Gördükleri Sınıf, Öğrenim Şekilleri, Annelerinin ve Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımları.

Öğretmen adaylarının Genel Özellikleri		f	%
Annelerinin öğrenim durumları	Ortaokul mezunu	40	11.1
	Lise mezunu	72	20.0
	Üniversite mezunu	40	1.1
	Yüksek Lisans-Doktora	-	-
	Toplam	360	100.0
Babalarının öğrenim durumları	Okur-yazar değil	5	1.4
	İlkokul mezunu	129	35.8
	Ortaokul mezunu	49	13.6
	Lise mezunu	92	25.6
	Üniversite mezunu	85	23.6
	Yüksek Lisans-Doktora	-	-
	Toplam	360	100.0

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri Gözütok (1995) tarafından geliştirilen Demokratik Tutum Ölçeği ve Heppner ve Peterson (1982) tarafından geliştirilen ve Şahin, Şahin ve Heppner (1993; Akt: Savaşır ve Şahin, 1997) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Problem Çözme Envanteri yoluyla toplanmıştır. Demokratik Tutum Ölçeği olumlu ve olumsuz soruları içeren 50 maddeden, Problem Çözme Envanteri ise olumlu ve olumsuz soruları içeren 35 maddeden oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri, araştırmacılar tarafından belirlenen ölçekler kullanılarak toplanmıştır. Anketler ilk olarak 400 öğrenciye uygulanmış, hatalı ve eksik girilen anketler çıkarılarak toplam 360 öğrenciden veriler alınmıştır.

Verilerin Analizi

Ölçek yoluyla toplanan veriler, bilgisayarda SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir. Bu analizde;

1. Öğretmen adaylarının demokratik tutumları ile problem çözme becerilerinin cinsiyetlerine, öğrenim gördükleri sınıflara (3. ve 4. sınıf) ve öğrenim şekillerine (normal öğretim ve ikinci öğretim) göre farklılaşıp farklılaşmadığı ortalamalar arasındaki farkın test edilmesinde kullanılan "t testi" ile yoklanmıştır.

2. Öğretmen adaylarının demokratik tutumları ile problem çözme becerilerinin annelerinin ve babalarının öğrenim durumlarına göre farklılaşp farklılaşmadığı tek boyutlu varyans (anova) analizi ile yoklanmış; farklılığın hangi guruptan kaynaklandığını belirlemek üzere Tukey testi kullanılmıştır.

Bulgular

Araştırmada elde edilen bulgular aşağıda altı kategoride ortaya konulmuştur.

Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları ve Problem Çözme Becerilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi

Araştırmanın, öğretmen adaylarının demokratik tutumları ve problem çözme becerileri arasındaki farklılığın cinsiyet değişkenine göre incelenmesi sonucunda elde edilen bulguları tablo 2'deki gibidir.

Tablo 2: Öğretmen Adaylarının Cinsiyetleri ile Demokratik Tutumları ve Problem Çözme Becerileri Hakkındaki Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

		n	\bar{X}	SK	t	p
Demokratik Tutumlar	Kız	236	181.37	12.83	2.862	.023
	Erkek	124	176.54	18.96		
Problem Çözme Becerileri	Kız	236	126.01	20.38	1.281	.156
	Erkek	124	123.02	22.31		

Tablo 2'de, öğretmen adaylarının demokratik tutumları ve problem çözme becerilerinin cinsiyetlerine göre farklılaşp farklılaşmadığıyla ilgili bulgulara yer verilmiştir. Öğretmen adaylarının demokratik tutumları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{(360)}=2,862$ $p < .05$]. Kız öğretmen adaylarının demokratik tutumları ($\bar{X}=181,37$), erkek öğretmen adaylarının demokratik tutum düzeylerinden ($\bar{X}=176,54$) daha yüksektir. Öğretmen adaylarının problem çözme becerileri cinsiyete göre kontrol edildiğinde ise, anlamlı bir farklılık bulunamamıştır [$t_{(360)}=1,281$ $p < .05$]. Kız öğretmen adaylarının problem çözme düzeyleri ($\bar{X}=126,01$), erkek öğretmen adaylarının problem çözme düzeylerine ($\bar{X}=123,02$) yakındır.

Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları ve Problem Çözme Becerilerinin Öğrenim Gördükleri Sınıf Değişkenine Göre İncelenmesi

Öğretmen adaylarının, demokratik tutumları ve problem çözme becerilerinin öğrenim gördükleri sınıf değişkenine göre incelenmesi sonucu elde edilen bulgular tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3: Öğretmen Adaylarının Öğrenim Gördükleri Sınıf ile Demokratik Tutumları ve Problem Çözme Becerileri Hakkındaki Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

		n	\bar{X}	SK	t	p
Demokratik Tutumlar	3. sınıf	177	179.44	13.48	.324	.405
	4. sınıf	183	179.96	17.03		
Problem Çözme Becerileri	3. sınıf	177	127.38	17.88	2.138	.028
	4. sınıf	183	122.66	23.59		

Tablo 3’de, öğretmen adaylarının demokratik tutumları ve problem çözme becerilerinin öğrenim gördükleri sınıflara göre farklılaşıp farklılaşmadığıyla ilgili bulgulara yer verilmiştir. Tablo 3’de de görüldüğü üzere, öğretmen adaylarının demokratik tutumları öğrenim gördükleri sınıfa göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t_{(360)}=,324$ $p< .05$]. Öğretmen adaylarının problem çözme becerileri öğrenim gördükleri sınıfa göre kontrol edildiğinde ise, 3. ve 4. sınıfların problem çözme becerilerinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. [$t_{(360)}=2,138$ $p<.05$]. 3. sınıf öğretmen adaylarının problem çözme düzeyleri ($\bar{X}=127,38$), 4. sınıf öğretmen adaylarının problem çözme düzeylerine ($\bar{X}=122,66$) göre daha yüksektir. Yani farklılığın 3. sınıf öğretmen adaylarının lehine olduğu söylenebilir.

Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları ve Problem Çözme Becerilerinin Öğrenim Şekilleri Değişkenine Göre İncelenmesi

Öğretmen adaylarının, demokratik tutumları ve problem çözme becerilerinin öğrenim şekilleri değişkenine göre incelenmesi sonucu elde edilen bulgular tablo 4’deki gibidir.

Tablo 4: Öğretmen Adaylarının Öğrenim Şekilleri ile Demokratik Tutumları ve Problem Çözme Becerileri Hakkındaki Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

		n	\bar{X}	SK	t	p
Demokratik Tutumlar	N.Ö	190	178.13	16.93	2.060	.035
	İ.Ö	170	181.46	13.24		
Problem Çözme Becerileri	N.Ö	190	124.00	21.61	.938	.285
	İ.Ö	170	126.08	20.47		

Tablo 4’de, öğretmen adaylarının demokratik tutumları ve problem çözme becerilerinin öğrenim şekillerine göre farklılaşıp farklılaşmadığıyla ilgili bulgular verilmiştir. Öğretmen adaylarının demokratik tutumları öğrenim şekillerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t_{(360)}=2,060$ $p< .05$]. İkinci öğretimde öğrenim gören öğretmen adaylarının demokratik tutum düzeyleri ($\bar{X}=181,46$), normal öğretimde öğrenim gören öğretmen adaylarının demokratik tutum düzeylerinden ($\bar{X}=178,13$) daha yüksektir. Öğretmen adaylarının problem çözme becerileri öğrenim şekillerine göre kontrol edildiğinde, problem çözme becerilerinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. [$t_{(360)}=,938$ $p<.05$]. Normal öğretimde öğrenim gören öğretmen adaylarının problem çözme düzeyleri ($\bar{X}=124,00$), ikinci öğretimde öğrenim gören öğretmen adaylarının problem çözme düzeylerine ($\bar{X}=126,08$) yakındır.

Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları ve Problem Çözme Becerilerinin Öğrenim Gördükleri Anabilim Dalı Değişkenine Göre İncelenmesi

Öğretmen adaylarının, demokratik tutumları ve problem çözme becerilerinin öğrenim gördükleri anabilim dalı değişkenine göre incelenmesi sonucu elde edilen bulgular tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5: Öğretmen Adaylarının Öğrenim Gördükleri Anabilim Dalları ile Demokratik Tutumları ve Problem Çözme Becerileri Hakkındaki Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

		Karelerin toplamı	sd	Ortalama Kareler	F	p
Demokratik Tutumlar	Gruplar arası	772.130	3	257.377	1.090	.353
	Gruplar içi	84088.245	356	236.203		
	Toplam	84860.375	359			
Problem Çözme Becerileri	Gruplar arası	32523.055	3	10841.018	30.370	.000
	Gruplar içi	127079.876	356	356.966		
	Toplam	159602.931	359			

Öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri anabilim dalları ile demokratik tutumları ve problem çözme becerileri hakkındaki görüşleri arasında bir farklılığın olup olmadığına yönelik bulgulara Tablo 5’de yer verilmiştir. Farklı anabilim dallarında öğrenim gören öğretmen adaylarının demokratik tutumları hakkındaki görüşlerinin anabilim dallarına göre birbirlerinden anlamlı farklılık göstermediği dikkati çekmektedir [$F_{(3-356)}=1.090$, $p<.05$]. Öğretmen adaylarının problem çözme becerilerinin öğrenim gördükleri anabilim dallarına göre değişip değişmediğini kontrol edildiğinde, anabilim dalları arasında farklılıklar olduğu görülmüştür [$F_{(3-356)}=30.370$, $p<.05$]. Farklılığın hangi anabilim dallarında öğrenim gören öğretmen adayları arasında olduğunu ortaya koymak amacıyla yapılan Tukey testi sonuçlarına göre, Sınıf öğretmenliği anabilim dalında öğrenim gören öğretmen adayları ile Türkçe Öğretmenliği, Fen Bilgisi Öğretmenliği ve İngilizce Öğretmenliği anabilim dallarında öğrenim gören öğretmen adayları arasında Sınıf Öğretmenliğinde öğrenim gören öğretmen adaylarının lehine anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır.

Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları ve Problem Çözme Becerilerinin Annelerinin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre İncelenmesi

Öğretmen adaylarının, demokratik tutumları ve problem çözme becerilerinin annelerinin öğrenim durumu değişkenine göre incelenmesi sonucu elde edilen bulgular tablo 6’de verilmiştir.

Tablo 6: Öğretmen Adaylarının Annelerinin Öğrenim Durumları ile Demokratik Tutumları ve Problem Çözme Becerileri Hakkındaki Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

		Karelerin toplamı	sd	Ortalama Kareler	F	p
Demokratik Tutumlar	Gruplar arası	577.522	4	144.381	.608	.657
	Gruplar içi	84282.853	355	237.416		
	Toplam	84860.375	359			

Tablo 6(Devamı): Öğretmen Adaylarının Annelerinin Öğrenim Durumları ile Demokratik Tutumları ve Problem Çözme Becerileri Hakkındaki Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

Problem Çözme Becerileri	Gruplar arası	1252.326	4	313.081	.702	.591
	Gruplar içi	158350.605	355	446.058		
	Toplam	159602.931	359			

Tablo 6’da öğretmen adaylarının annelerinin öğrenim durumları ile demokratik tutumları ve problem çözme becerileri hakkındaki görüşleri arasında bir farklılığın olup olmadığına yönelik bulgular verilmiştir. Tablo 6 incelendiğinde, öğretmen adaylarının hem demokratik tutumları [$F_{(4-355)}=.608$, $p<.05$] hem de problem çözme becerileri [$F_{(4-355)}=.702$, $p<.05$] hakkındaki görüşleri ile annelerinin öğrenim durumları arasında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu yönüyle, örnekleme katılan öğretmen adaylarının gerek demokratik tutumları gerekse problem çözme becerileri hakkındaki görüşlerinin annelerinin öğrenim durumlarına göre farklılaşmadığı görülmektedir.

Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları ve Problem Çözme Becerilerinin Babalarının Öğrenim Durumu Değişkenine Göre İncelenmesi

Öğretmen adaylarının, demokratik tutumları ve problem çözme becerilerinin annelerinin öğrenim durumu değişkenine göre incelenmesi sonucu elde edilen bulgular tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7: Öğretmen Adaylarının Babalarının Öğrenim Durumları ile Demokratik Tutumları ve Problem Çözme Becerileri Hakkındaki Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

		Karelerin toplamı	sd	Ortalama Kareler	F	p
Demokratik Tutumlar	Gruplar arası	1546.747	4	386.687	1.648	.162
	Gruplar içi	83313.628	355	234.686		
	Toplam	84860.375	359			
Problem Çözme Becerileri	Gruplar arası	3730.784	4	932.696	2.724	.049
	Gruplar içi	155872.146	355	439.076		
	Toplam	159602.931	359			

Tablo 7’de, öğretmen adaylarının babalarının öğrenim durumları ile demokratik tutumları ve problem çözme becerileri hakkındaki görüşleri arasında bir farklılığın olup olmadığına yönelik bulgulara yer verilmiştir. Tablo 7 incelendiğinde öğretmen adaylarının demokratik tutumları hakkındaki görüşleri ile babalarının öğrenim durumları arasında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur [$F_{(4-355)}=1.648$, $p<.05$]. Diğer taraftan, öğretmen adaylarının problem çözme becerileri hakkındaki görüşleri ile babalarının öğrenim durumları arasında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılığın olduğu ortaya görülmektedir [$F_{(4-355)}=2.724$, $p<.05$]. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu ortaya koymak

amacıyla yapılan Tukey testi sonuçlarına göre, üniversite mezunu ve lise mezunu olanlar ile okur-yazar olmayanlar, ilkokul mezunu ve ortaokul mezunu olanlar arasında üniversite mezunu ve lise mezunu olanlar lehine bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Bu yönüyle, örnekleme katılan öğretmen adaylarının demokratik tutumları hakkındaki görüşlerinin babalarının öğrenim durumlarına göre farklılıklar değil benzerlikler gösterdiği, problem çözme becerileri hakkındaki görüşlerinin ise öğretmen adaylarının babalarının öğrenim durumu değişkeninden etkilendiği ileri sürülebilir.

Tartışma

Öğretmen adaylarının demokratik tutum düzeylerinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Araştırma bulguları kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha demokratik tutumlar sergilediklerini ortaya koymaktadır. Bu sonuç, Morera ve ark. (2006)'nın çalışması ile de tutarlılık göstermektedir. Onların araştırma bulguları da erkek ve kızların demokrasi ile ilgili düşüncelerinde farklılık olduğunu göstermektedir. Bu farklılık kızların toplumun kültürel yapısından kaynaklanan baskılar nedeniyle yaşadığı zorluklar sonucunda diğer bireylere karşı daha hoşgörülü bir bakış açısı geliştirmelerinden kaynaklanabilir. Bu konuda Bora ve Üstün(2005)'ün çalışma sonuçları, bu araştırma ile tutarlılık göstermektedir. Onlara göre, demokratikleşme sürecinin önemli bir yapı taşı olan öznellik kapasitesi, baskı ve engellenme ile kadın ve erkeklerin yaşamlarını ileriki yaşlara kadar ağır bir denetim altında yaşamalarına sebep oluyor. Bu denetim, erkekler için "yetişkin" olmayla birlikte hafiflese de, kadınlar yaşamlarının sonuna kadar bu denetimi yaşamaktadırlar. Kadınlar çalışma hayatına atılma, dernek, vakıf, siyaset gibi çalışmaların özgürleşmelerinde önemli rol oynadıklarını belirtmektedirler. Fakat araştırmacılara göre, kadınların cinsiyet rejiminde güçlenip, demokratik açılımlara girilebilmesi için farklı anlam çerçevelerinin oluşturulması gerekmektedir. Aynı zamanda, Çelikten ve Yeni (2004), okul yöneticileri üzerinde yaptıkları çalışmalarda, kadın yöneticilerin demokratik ve moral otoriteye, erkeklere göre daha fazla önem verdikleri ve toplumsal yapıya daha duyarlı oldukları belirtilirken, bunun kaynağının toplumsal yapı olduğunu belirtilmişlerdir. Kız ve erkek öğrencilerin problem çözme becerileri arasında ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Problem çözme ile ilgili bulgular ise Güçray (2003)'ün çalışması ile tutarlılık göstermektedir. Güçray, problem çözme becerisinde erkekler ve kızlar arasında anlamlı bir farklılık olmadığını belirtmektedir. Bu durumda, öğretmen adaylarının demokratik tutumlarıyla ilgili görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaştığı, problem çözme becerileriyle ilgili görüşlerinin ise cinsiyet değişkeninden bağımsız olduğu söylenebilir.

Öğretmen adaylarının, demokratik tutumları ve problem çözme becerileri öğrenim gördükleri sınıfa göre değerlendirildiğinde, öğrencilerin demokratik tutumları sınıf düzeyine göre farklılaşmazken, problem çözme becerileri öğrenim gördükleri sınıfa göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bu bulgu, Katkat ve Mızrak (2003)'ün bulguları ile tutarlılık göstermektedir. Aynı zamanda Forgatch (1989), farklı sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin problem çözme ile sözel ve fiziksel saldırganlık davranışlarında farklı eğilimlere sahip olduklarını bulmuştur.

Onların araştırma sonuçlarına göre de farklı sınıflarda okuyan öğrencilerin problem çözme becerileri arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Sonuçlara baktığımızda 3. sınıf öğrencileri kendilerinin problem çözme becerilerinin 4. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğunu belirtmektedirler. 4. sınıf öğrencilerinin lisans eğitimlerinin tamamlanmak üzere olması nedeniyle problem çözme becerilerinin daha yüksek olması beklenirken 3. sınıf öğrencilerinin problem çözme becerilerinin 4. sınıfa göre daha yüksek olması beklenmeyen bir sonuçtur. Bu sonuç, son sınıf öğrencilerin daha yoğun gelecek kaygıları yaşamaları ve bu kaygılarla ilgili olarak bir çözüm yolu bulamamalarından kaynaklanabilir. Özellikle son yıllarda iş bulma imkanlarının daha da zorlaşması öğrencilerin depresyon düzeylerini arttırmaktadır ve bu yoğun bir sorun olarak gençlerin zihinlerini meşgul etmektedir(Özgüven, 1992; 7, Özdel ve ark., 2002; 160).

Öğretmen adaylarının, öğrenim şekillerine göre demokratik tutumları ve problem çözme becerileri incelendiğinde, demokratik tutumlar arasında birinci ve ikinci öğretim öğrencileri arasında farklılıklar olduğu görülürken öğretmen adaylarının problem çözme becerilerinin birinci ve ikinci öğretim türüne göre değişmediği görülmektedir. İkinci öğretim öğrencileri kendilerini birinci öğretim öğrencilerine göre daha demokratik tutuma sahip olarak görmektedirler.

Öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri anabilim dalları ile demokratik tutumları ve problem çözme becerileri hakkındaki görüşleri arasında bir farklılığın olup olmadığına ilişkin sonuçlar kontrol edildiğinde, farklı anabilim dallarında öğrenim gören öğretmen adaylarının demokratik tutumları öğrenim gördükleri anabilim dalına göre değişmezken, problem çözme becerilerinde farklılıklar olduğu görülmektedir. Sonuçlara göre Sınıf Öğretmenliği Anabilim dalında öğrenim gören öğretmen adaylarının, Türkçe Öğretmenliği, Fen Bilgisi Öğretmenliği ve İngilizce Öğretmenliği Anabilim dalında öğrenim gören öğretmen adaylarına göre problem çözme becerilerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının problem çözme becerileri arasındaki bu farklılık programdaki seçmeli ve zorunlu derslerden kaynaklanabilir. Alınan bu derslerin içeriği problem çözme becerilerini geliştirici nitelikler taşıyabilir. Çünkü bireylerin aldığı eğitim ve bu eğitim esnasında problem çözme sürecini öğrenmeleri, problem çözme becerilerini daha etkili olarak kullanmalarını sağlayabilmektedir (Altunçekiç, Yaman ve Koray, 2005; 100).

Öğretmen adaylarının annelerinin öğrenim durumuna göre demokratik tutumları ve problem çözme becerileri kontrol edildiğinde, öğrencilerin annelerinin öğrenim durumları ile öğretmen adaylarının demokratik tutumları ile problem çözme becerileri arasında bir farklılık olmadığı görülmüştür. Sonuç olarak annelerin öğrenim durumlarının öğrencilerin demokratik tutumları ve problem çözme becerilerini etkilemediği görülmektedir. Bu sonuç, Güçray'ın (2003) ve Kapıkıran ve Fiyakalı (2006)'nın sonuçları ile farklılık göstermektedir. Araştırma sonuçları, annelerin eğitim durumunun çocukların algılanan problem çözme becerisinde etkili olduğunu vurgulamaktadır. Arı ve Seçer de (2003), özellikle demokratik anne baba tutumlarının çocukların psikososyal temelli problem çözme becerisini arttırdığını belirtmektedir.

Öğretmen adaylarının babalarının eğitim durumları ile demokratik tutumları ve problem çözme becerileri arasındaki farklılığa ilişkin sonuçlara bakıldığında öğretmen adaylarının demokratik tutumları arasında bir farklılık bulunmazken problem çözme becerileri arasında farklılığın olduğu bulunmuştur. Babalarının öğrenim durumu yüksek olan öğrencilerin problem çözme becerilerinin de yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuç, Korkut (2002)'un araştırma sonuçları ile zıtlık göstermektedir. Korkut (2002)'un çalışma sonuçlarına göre anne babanın eğitim düzeyinin, bireyin problem çözme becerisinde etkisi olmadığı vurgulanmıştır. Bunun yanı sıra Alniak ve Dinçer (2005), anne ve babanın eğitim seviyesinin, çocuğun problem çözme becerisinde etkili olabileceğini belirtmektedirler ve bu konuda, anne babalara gerekli eğitimin verilmesi gerektiğini vurgulamaktadırlar.

Sonuç olarak; çalışmanın örneklemini öğretmen adayları oluşturmaktadır. Bu yönüyle, yarının öğretmenlerinin hizmet öncesi eğitimlerinde “demokratik tutumları” ve “problem çözme becerileri”ni kazanmalarını sağlayacak öğrenme ortamlarının sağlanması ve bunları gerçekleştirebilecekleri fırsatlar verilmelidir. Bireylerin karşılaştığı problemlere, demokratik kurallar çerçevesinde cevap araması, toplumun daha sağlıklı ve birbirine saygılı bir yapıya bürünmesinde önemli rol oynamaktadır. Karşılaşılan kişilerarası problemlere, şiddete başvurmadan, iletişime dayalı çözüm yolları üretebilmek oldukça önemlidir. Özellikle, öğretmen olacak ve yarının bireylerine eğitim verecek kişilerin bu özellikleri kazanması ve kendinden sonraki bireylere aktarması demokratik toplum için temel şarttır.

Kaynakça

- Acun-Kapıkıran, N. Ve Fiyakalı, C. (2006). “Lise Öğrencilerinde Akran Baskısı Ve Problem Çözme.” *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18.
- Altun, İ. (2003). “The Perceived Problem Solving Ability And Values Of Student Nurses And Midwives.” *Nurse Education Today*, 23, 575–584.
- Altunçekiç, A., Yaman, S. Ve Koray, Ö. (2005). “Öğretmen Adaylarının Öz-Yeterlilik İnanç Düzeyleri Ve Problem Çözme Becerileri Üzerine Bir Araştırma (Kastamonu İli Örneği).” *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1), 93–102.
- Alniak, Ş. Ve Dinçer, Ç. (2005). “The Evaluation Of Interpersonal Problem Solving Skills Of The Children Attending To The Preschools Applying Different Educational Approaches.” *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38(1), 249–266.
- Arı, R. Ve Seçer, Z. Ş. (2003). “Farklı Ana Baba Tutumlarının Çocukların Psikososyal Temelli Problem Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi.” *S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10, 451–456.
- Baker, R. S. (2003). “A Prospective Longitudinal Investigation Of Social Problem Solving Appraisals On Adjustment To University, Stress, Health, And Academic Motivation And Performance.” *Personality And Individual Differences*, 35, 569–591.
- Bora, A. Ve Üstün, İ. (2005). “*Sıcak Aile Ortamı: Demokratikleşme Sürecinde Kadın Ve Erkekler*.” İstanbul: Tesev Yayınları.
- Çelikten, M. Ve Yeni, Y. (2004). “Okul Müdürlerinin Liderlik Ve Yöneticilik Özelliklerinin Cinsiyet Açısından Değerlendirilmesi.” *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 12(2), 305–314.
- D’zurilla, T.J. And Goldfried, M. R. (1971). “Problem Solving And Behavior Modification.” *Journal Of Abnormal Psychology*, 78, 107–126.
- Dubow, E.F. And Tisak, J. (1989). “The Relation Between Stressful Life Events And Adjustment İn Elementary School Children: The Role Of Social Support And Social Problem-Solving Skills.” *Child Development*, 60 (6), 1412–1423.

- Epstein, H. L., Paluch, R. A., Gordy, C. C., Saelens, E. B. & Ernst, M. M. (2000). "Problem Solving In The Treatment Of Childhood Obesity." *Journal Of Consulting And Clinical Psychology*, 68 (4), 717–721.
- Forgatch, S. M. (1989). "Patterns And Outcome In Family Problem Solving: The Disrupting Effect Of Negative Emotion." *Journal Of Marriage And Family*, 51 (1), 115–124.
- Gözütok, F. D. (1995). *Öğretmenlerin Demokratik Tutumları*. Ankara: Türk Demokrasi Vakfı Yayınları, 41–43.
- Güçray, S. (2003). "The Analysis Of Decision Making Behaviors And Perceived Problem Solving Skills In Adolescents." *The Turkish Online Journal Of Educational Technology*, 2 (2), Article 5. İnternette 07 Nisan 2007'de [Http://Www.Tojet.Net/Articles/225.Htm](http://www.Tojet.Net/Articles/225.Htm) Adresinden Alınmıştır.
- Henton, J., Marotz-Baden, R. & Kieren, D. (1979). "Problem Solving In The Classroom." *The Family Coordinator*, 28 (1), 91–96.
- Heppner, P.P. & Petersen, C.H. (1982). "The Development And Implications Of A Personal Problem Solving Inventory." *Journal Of Counseling Psychology*, 29(1), 66–75.
- Jaffee, B., W & D' Zurilla, T. J. (2003). "Adolescent Problem Solving, Parent Problem Solving, And Externalizing Behavior In Adolescents." *Behaviour Therapy*, 34, 295–311.
- Kant, L.G., D'zurilla, T.J. & A. Olivares-Maydeu (1997). "Social Problem Solving As A Mediator Stress-Related Depression And Anxiety In Middle Aged And Elderly Community Residents." *Cognitive Therapy And Research*, 21 (1), 73–96.
- Kıncal, R. (2004). "*Vatandaşlık Bilgisi*." Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kılıç, A. Ve Koç, M. (2003). "Üniversite Öğrencilerinin Problem Çözme Düzeylerinin Mesleki Eğitim Programları Açısından Karşılaştırılması." *N.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 1–17.
- Korkut, F. (2002). "Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri." *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 177–184.
- Marrı, R. A. (2005). "Building A Framework For Classroom-Based Multicultural Democratic Education: Learning From Three Skilled Teachers." *Teachers College Record*, 107 (5), 1036–1059.
- Morero, F. O., Maydeu-Olivares, A., Nygren, E. T., White, J. R., Fernandez, N. P. & Skewes, C. M. (2006). "Social Problem Solving Predicts Decision Making Styles Among Us Hispanics." *Personality And Individual Differences*, 41, 307–317.
- Morgan, T. C. (2005). *Psikolojiye Giriş (16. Baskı, Çev. Sirel Karakaş)*. Ankara. Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Özdel, L., Bostancı, M., Özdel, O. Ve Oğuzhanoglu, N., K. (2002). "Üniversite Öğrencilerinde Depresif Belirtiler Ve Sosyo Demografik Özelliklerle İlişkisi." *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 3, 155–161.
- Özgül, İ., E. (1992). "Üniversite Öğrencilerinin Sorunları Ve Başetme Yolları." *H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 5–13.
- Özkök, A. (2005). "Disiplinlerarası Yaklaşım Dayalı Yaratıcı Problem Çözme Öğretim Programının Yaratıcı Problem Çözme Becerisine Etkisi." *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 159–167.
- Ray, S., W. (1965). "Mild Stress And Problem Solving." *The Journal Of American Psychology*, 78 (2), 227–234.
- Savaşır, I. Ve Şahin, N. H. (1997). *Bilişsel- Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Sukhodolsky, G. D., Golub, A., Stone, E. C., Orban, L. (2005). "Dismantling Anger Control Training For Children: A Randomized Pilot Study Of Social Problem-Solving Versus Social Skills Training Components." *Behaviour Therapy*, 36 (1), 15–24.
- Şahin, N., Şahin, N., Heppner, P. & Et. Al. (1993). "Psychometric Properties Of The Problem Solving Inventory In A Group Of Turkish University Students." *Cognit Ther Res*, 17: 379–396.
- Tallman, I. (1970). "The Family As A Small Family Group." *Journal Of Marriage And Family*, 31 (1), 94–104.
- Zanello, A., Perrig, L. & Huguélet, P. (2006). "Cognitive Functions Related To Interpersonal Problem-Solving Skills In Schizophrenic Patients Compared With Healty Subjects." *Psychiatry Research*, 142, 67–78.